

Publicaties

[Roy Kleukers, met bijdragen van Ron Beenen, Vincent Kalkman & Menno Reemer]

EIS-publicaties

Bruyne, R. de 2001. *De nauwe korfslak nauwkeuriger bekeken*. EIS-Nederland, Leiden. 38 p.

De nauwe korfslak *Vertigo angustior* is opgenomen op Annex II van de Habitatrichtlijn en is daarmee een bijzonder 'beleids-relevante' soort. In juni en juli 2001 werd, in opdracht van de provincie Zuid-Holland en het expertisecentrum Projectgroep Mainport Rotterdam, een gerichte inventarisatie uitgevoerd van de nauwe korfslak in de Zuid-Hollandse duingebieden. In totaal werden 56 locaties in 37 kilometerhokken bemonsterd, verspreid over zeven duingebieden. Op 12 lokaties (10 kilometerhokken) werd de soort aangetroffen.

Jansen, W. & R. Kleukers 2001. *Project rosse sprinkhaan: monitoringverslag 2000*. EIS-Nederland, Leiden. 34 p.

Verslag van de jaarlijkse telling van de rosse sprinkhaan op de enige Nederlandse vindplaats bij Schin-op-Geul, Limburg. De afgelopen jaren is een aantal maatregelen genomen om de populatie een handje te helpen. Dit lijkt resultaat op te leveren. De populatie is op zijn minst stabiel en wordt (conservatief) geschat op 600-800 dieren.

Peeters, T.M.J. & M. Reemer 2001. *Bijenfauna en beheer van zeven terreinen van Natuurmonumenten*. EIS-Nederland, Leiden. 67 p.

Verslag van een vervolgonderzoek naar de bijenfauna van zeven gebieden van Vereniging Natuurmonumenten. Per gebied worden concrete aanwijzingen voor bescherming van belangrijke bijenpopulaties gegeven.

Reemer, M. & F. van der Meer 2001. *Bijen en graafwespen langs Kanaal Almelo-Nordhorn, met aandacht voor andere insecten*. EIS-Nederland, Leiden. 18 p. (+ 1 losse bijlage).

Kanaaldijken vormen door hun expositie en helling vaak een bijzonder leefgebied voor entomofauna. Het Drongelens Kanaal bij Den Bosch en het kanaal Almelo-Nordhorn in Twente vormen hiervan goede voorbeelden. In opdracht van de provincie Overijssel werden in 2001 de dijken van het Kanaal Almelo-Nordhorn onderzocht op het voorkomen van bijen en graafwespen. Er werden 56 soorten bijen en 26 soorten graafwespen gevonden, waarvan enkele bijzondere soorten.

Overige publicaties Nederland

Baaijens, A.M. 2001. *Litophane leautieri* gevestigd in Nederland (Lepidoptera: Noctuidae). – *Entomologische Berichten*, Amsterdam 61: 153-156.

Barendregt, A. 2001. *Zweefvliegtabel*. – Jeugdbondsuitgeverij, Utrecht. 64 p. en 16 kleurenplaten. Prijs: f 10,00. Te bestellen

len bij de Jeugdbondsuitgeverij (Donkerstraat 17, 3511 KB Utrecht, www.jeugdbondsuitgeverij.nl).

De zweefvliegtabel is een van de meest populaire onder de jeugdbondstabellen. Dit is dan ook alweer de negende druk. De informatie over verspreiding in Nederland, biologie en oecologie is bijgewerkt en ook de sleutels zijn op diverse punten aangepast. In deze editie worden voor het eerst de Nederlandse namen van alle soorten gepresenteerd.

Beenen, R. 2001. *Bladkevers in het dal van de Strijthagerbeek*. – *Natuurhistorisch Maandblad* 90: 51-56.

Beenen, R. & J. Winkelman 2001. *Aantekeningen over Chrysomelidae in Nederland 5*. – *Entomologische Berichten*, Amsterdam 61: 63-67. [met 1 verspreidingskaart NL]

Boer, E.P. de 2001. *Wilde bijen en wespen in enkele terreinen van It Fryske Gea in 1999 en 2000*. – *It Fryske Gea*, Olterterp. 86 p.

Mooi geïllustreerd rapport met een uitgebreid verslag van eigen waarnemingen, gecombineerd met historische gegevens. Per gebied worden specifieke aanbevelingen voor het beheer gegeven. Met veel kleurrijk kaartmateriaal.

Boer, P. 2001. *Zoektocht naar de zeggensteekmier Myrmica gallienii (Hymenoptera: Formicidae) in Nederland beïnvloed*. – *Entomologische Berichten*, Amsterdam 61: 33-36.

Böhre, P. 2001. *Zuiderlingen trekken naar het noorden*. – *Grasduinen, november 2001*: 36-39. [o.a. over wespen-spin, sikkelsprinkhaan, zuidelijke keizerlibel]

Bruin, J. (red.) 2001. *Proceedings of the Section Experimental and Applied Entomology of the Netherlands Entomological Society (NEV)*. Volume 12. 172 p.

Proceedings van de twaalfde entomologendag, op 15 december 2000 gehouden te Ede. Met een uitgebreide sessie over faunistiek en bescherming, georganiseerd door de Vlinderstichting en Stichting Bargerveen.

Cuppen, H., G. Blankena & R. ten Elsen [1999]. *Eindrapport van het landschapsecologisch onderzoek in de gemeente Apeldoorn*. – Gemeente Apeldoorn, Dienst Milieu, Mobiliteit en Openbare Ruimte - afdeling Groen. 112 p. (excl. bijlagen).

Cuppen, J.G.M. & Th. Heijerman 2001. *Het voorkomen van Chlaenius tibialis en C. nitidulus in Nederland (Coleoptera: Carabidae)*. – *Entomologische Berichten*, Amsterdam 61: 17-25. [met 2 verspreidingskaarten NL]

Cuppen, J.G.M. & O. Vorst 2001. *An Australian immigrant, Clambus simsoni, new to the Dutch fauna (Coleoptera: Clambidae)*. – *Entomologische Berichten*, Amsterdam 61: 52-55.

- Delfos, M.J. 2001. De zweefvliegen-fauna van Zeeuwsch-Vlaanderen. – Nationaal Natuurhistorisch Museum (Naturalis), Leiden. 69 p. Informatie over verkrijgbaarheid bij EIS-Nederland.
- Van 1966 tot en met 2000 hebben medewerkers van het Nationaal Natuurhistorisch Museum de zweefvliegenfauna van Zeeuws-Vlaanderen geïnventariseerd. In dit rapport heeft Jan Delfos deze gegevens gebundeld, samen met enkele gegevens afkomstig uit andere bronnen. In totaal zijn 127 soorten gevonden. [MR]
- Drost B. & O. Vorst 2001. *Helophorus longitarsis* herontdekt in Nederland (Coleoptera: Helophoridae). – Entomologische Berichten, Amsterdam 61: 42-43.
- Ellis, W.N. 2001. Een ongewone waardplant van *Lyonetia clerckella* (Lepidoptera: Lyonetiidae). – Entomologische Berichten, Amsterdam 61: 2.
- Eupen, M. van & J.P. Knaapen 2000. HACOBERM II, Eindrapport van een haalbaarheidsstudie naar de habitat- en corridorfunctie van wegbermen. – Alterra-rapport 024. 167 p.
- Heijerman, Th. & K. Alders 2001. *Cionus nigrilaris*, a weevil new to the Netherlands, with notes on the occurrence and distribution of *C. thapsus* and *C. hortulanus* (Coleoptera: Curculionidae). – Entomologische Berichten, Amsterdam 61: 69-74. [met 3 kaarten Europa]
- Heijligers, H. & J. Hermans 2001. Libellen in Noord-Limburg. – Natuurhistorisch Maandblad 90: 101-109.
- Hornman, M. & R. Haveman 2001. Flora en fauna op militaire heideterreinen. – De Levende Natuur 102: 173-176.
- Jansen, M.G.M. 1998. Bemerkungen zur Taxonomie der in den Niederlanden vorkommenden Arten der Gattung *Scrobipalpa* Janse (Lepidoptera: Gelechiidae). – Verh. Westd. Entom. Tag 1997: 145-159.
- Jong, Th. de 2000. Poelen vol libellen. – De Levende Natuur 101: 127-132.
- Jong, Th. de 2000. Soortenbeschermingsplan voor krabbescheer en groene glazenmaker. – Provincie Utrecht, Utrecht. 48 p.
- Jong, Th. de 2001. De groene glazenmaker en krabbescheer. – Natura 98: 104-109.
- Jong, Th. de & P. Verbeek 2001. Beschermingsplan groene glazenmaker 2002-2006. – Rapport Directie Natuurbeheer nr. 2001/015. 72 p.
- Kelleher, B. & G. van der Velde 2001. *Cymatia rogenhoferi* (Heteroptera: Corixidae) in the Netherlands. – Entomologische Berichten, Amsterdam 61: 115-116.
- Kerkhof, W. 2001. Sprinkhanen in de duinen tussen Wijk aan Zee en Bergen, een inventarisatie in de periode 1998-2000. – PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland, Castricum. 38 p. [met verspreidingskaarten PWN-gebied]
- Ketelaar, R. 2001. Verspreidingsgegevens van libellen als instrument bij het herstel van vennen. – De Levende Natuur 102: 166-170.
- Ketelaar, R. & B. van de Wetering 2000. Herstelplan groene glazenmaker. – De Vlinderstichting, Wageningen. 35 p. Rapport VS2000.21.
- Koning, M. & H.J. Koning-Van Vuren 2000. Loopkevers in de Amsterdamse Waterleidingduinen. – Gemeentewaterleidingen, Vogelenzang. 34 p.
- Koning, M. & H.J. Koning-Van Vuren 2000. Kevers op oevers in de Amsterdamse Waterleidingduinen. – Gemeentewaterleidingen, Vogelenzang. 49 p.
- Koster, A. 1999. Honingwinning in relatie tot maatschappelijke aspecten. – IBN-rapport 438. 86 p. (excl. bijlagen).
- Koster, A. 2000. Wilde bijen in het stedelijk groen. – De Levende Natuur 101: 213-215.
- Kraker, K. de & P.J.T. Derks 2000. Verslag Hompelvoet / Markenje 2000. – Ecologisch Adviesbureau Sandvicensis, Burgh-Haamstede. 54 p. Te bestellen bij: Ecologisch Adviesbureau Sandvicensis, Burghse Ring 20, 4328 LL Burgh-Haamstede.
- De Hompelvoet is een eiland van circa vier km² in het Grevelingenmeer tussen Goeree-Overflakke en Schouwen-Duiveland. Het ontstond nadat in 1971 dit getijdegebied werd afgesloten van de Noordzee. Het ontwikkelde zich tot een bijzonder natuurgebied voor kustvogels (zoals de grote stern) en zoutminnende planten. De vogelwachters van de Hompelvoet hebben zich ook met de insectenfauna beziggehouden en dit heeft verrassende vondsten opgeleverd. In dit verslag zijn de gegevens gepresenteerd van libellen, vlinders, zweefvliegen, wapenvliegen, boorvliegen, prachtvliegen, dansvliegen, dazen, slakkendodende vliegen, wespen, bijen, kevers en wantsen. Het is interessant om te zien hoe de insectenfauna van een dergelijk jong en dynamisch gebied zich ontwikkelt. Het is dan ook te hopen dat de Kees de Kraker en Philipp Derks hun inventarisaties voortzetten. [MR]
- Kuchlein, J.H. 2001. *Coleophora coronillae*, a new coleophorid moth for the Dutch fauna (Lepidoptera: Coleophoridae). – Entomologische Berichten, Amsterdam 61: 75-79. [met 1 kaart NW-Europa]
- Kuchlein, J.H. 2001. De herontdekking van *Cydia jungiella* in Nederland (Lepidoptera: Tortricidae) en de opname van oude vondsten in onze naamlijsten. – Entomologische Berichten, Amsterdam 61: 94-96.
- Kurstjens, G. 2001. Zuidelijke keizerlibel (*Anax parthenope*) in Limburg. – Natuurhistorisch Maandblad 90: 94-95.
- Laake, P.P. van 1997. Natuurtochten in Nederland 1. Limburg. – Het 7dal, Mook. ISBN 90-76212-01-5.
- Laake, P.P. van 1999. Natuurtochten in Nederland 2. Grote rivieren. – Het 7dal, Mook. ISBN 90-76212-02-3.
- Laake, P.P. van 2000. Natuurtochten in Nederland 3. Zuid-Holland. – Het 7dal, Mook. ISBN 90-76212-03-1.
- Laake, P.P. van 2000. Natuurtochten in Nederland 4. Noord-

Brabant oost. – Het 7dal, Mook. ISBN 90-76212-04-x.
Prijs per deel f 29,50.

Een serie uitzonderlijke wandelgidsen, vooral omdat veel aandacht geschonken wordt aan flora en fauna. Met bijdragen van vele PGO's, waaronder EIS.

Leeuwen, B. van, J. van Leeuwen & W. van Strien (red.) 2000. *Organiseer je eigen natuur, wegwijzer voor natuurprojecten*. – KNNV Uitgeverij, Utrecht. 240 p. + cd-rom.

Moraal, L.G. & C. van Achterberg 2001. *Spathius curvicaudis* (Hymenoptera: Braconidae) new for the Netherlands; a parasitoid of the oak buprestid beetle, *Agrilus biguttatus* (Coleoptera: Buprestidae). – *Entomologische Berichten*, Amsterdam 61: 165-168.

Mostert, K. 2000. *Fauna in de stad: mogelijkheden en beperkingen*. – *De Levende Natuur* 101: 209-212.

Mostert, K. [2000]. *Evaluatie-onderzoek natuurwaarden poelen en welen op Goeree*. – Provincie Zuid-Holland. 61 p.

Nagel, H., R. de Vos & F. Post 2001. *Euphyia unangulata* opnieuw in Nederland (Lepidoptera: Geometridae). – *Entomologische Berichten*, Amsterdam 61: 60-62. [met 1 verspreidingskaart NL]

Noordhuis, R. 2001. *Macrofauna van het IJsselmeergebied*. – *De Levende Natuur* 102: 231-236 / *Natura* 2001: 173-178.

Oonk, M.M.A. & T.G. Giesen 1998. *Reproductietoets voor libellen in de Overasseltse en Hatertse Vennen*. – Giesen & Geurts Biologische Projecten, Ulft. 68 p.

Oosterbroek, P. & H. de Jong 2001. *New data on Tipulidae (Diptera) from the Netherlands*. – *Entomologische Berichten*, Amsterdam 61: 101-114.

Peeters, T.M.J., M.E. Nijssen, H. Esselink 2001. *Bijen in Nederlandse heidelandschappen*. – *De Levende Natuur* 102: 159-165.

Reemer, M. 2000. *Zweefvliegenveldgids (Diptera: Syrphidae)*. – Jeugdbondsuitgeverij, Utrecht. 64 p. en 16 kleurenplaten. Prijs: f 12, 50 (voor leden van NJN), f 17,50 (voor niet-leden). Te bestellen bij de Jeugdbondsuitgeverij (Donkerstraat 17, 3511 KB Utrecht, www.jeugdbondsuitgeverij.nl).

Een uitbreiding van de (uitverkochte) kleurengids van Volkert van der Goot uit 1989. De kleurenplaten (afkomstig uit het standaardwerk van Torp uit 1994) zijn aangevuld met afbeeldingen van de overige Nederlandse soorten. Het boekje biedt hulp voor het op naam brengen van zweefvliegen. Naast een aantal korte hoofdstukken worden per genus en soort opmerkingen over de herkenning gemaakt. Bij voorkeur dient deze gids gebruikt te worden samen met een determinatietabel, zoals bijvoorbeeld die van Barendregt (2001, zie bespreking).

RIVM 2001. *Natuurbalans 2001*. – Kluwer, Alphen aan de Rijn. 189 p.

RIVM 2001. *Samenvatting van de Natuurbalans 2001*. – Kluwer, Alphen aan de Rijn. 16 p.

Door het rijkelijk gebruiken van foto's, grafieken en kaartjes is de Natuurbalans 2001 een gelikt boekwerk

geworden. De inhoud van het boek is interessant, alhoewel het soms meer gaat over het natuurbeleid en minder over natuur dan sommige lezers wel zouden willen. De belangrijkste conclusie van de natuurbalans is de constatering dat het areaal aan natuur niet meer afneemt maar dat de kwaliteit, gemeten naar het aantal diersoorten, nog steeds afneemt. De natuurbalans is ideaal om op een makkelijke en snelle manier een goede indruk te krijgen van de ontwikkelingen in het natuurbeheer en -beleid. Eén van de interessante grafieken in de Natuurbalans is een schatting van het aantal vrijwilligers betrokken bij verschillende natuurwaarnemingsprojecten in de afgelopen tien jaar. Het aantal actieve mensen is meer dan verdubbeld, maar de schatting van het aantal actieve EIS-medewerkers is slechts licht gestegen. [VK]

Schaffers, J. 2001. *Verspreiding en fenologie van *Costaconvexa polygrammata* (Lepidoptera: Geometridae) in Nederland*. – *Entomologische Berichten*, Amsterdam 61: 89-93.

Schaik, V.A. van & R.P.G. Geraeds 2001. *Eerste vondsten larvenhuidjes gaffellibel in Nederland*. – *Natuurhistorisch Maandblad* 90: 166-167.

Schouten, A.J., J. Bloem, A.M. Breure, W.A.M. Didden, M. van Esbroek, P.C. de Ruiter, M. Rutgers, H. Siepel & H. Velvis 2000. *Pilotproject Bodembioologische Indicator voor life support functies van de bodem*. RIVM rapport 607604001. 106 p.

Simon Thomas, R.T. & W.E. Ellis 2000. *Lijst van land-Arthropoda waargenomen op de landgoederen 'De Vennen' en 'De Mythstee' Nunspeet*. – Eigen uitgave, Nunspeet. 62 p. [vierde uitgave]

Smit, J.T. 2001. *Schapen in wolfskieren, inventarisatie van de zweefvliegen van Nederland*. – *Natura* 98: 84-86.

Smit, J. (red.) 2001. *Stikke Trui, verslag van 9 jaar inventariseren in de Stikke Trui 1990-1998, Insecten, herpetofauna, flora*. – Insectenwerkgroep KNNV-afdeling Arnhem, Arnhem. Te bestellen door f 30,- (=incl. verzendkosten) over te maken op giro 7506803 t.n.v. Jan Smit, Plattenburgerweg 7, 6824 ER Arnhem. Niet vergeten het eigen adres erbij te zetten.

Er zijn weinig publicaties waarbij zowel insecten, flora als herpetofauna van een gebied besproken worden. Het gebied is een voormalige zandgroeve bij Rheden. Naast een uitgebreide bespreking per groep zijn ook beheeraanbevelingen opgenomen. Ook wordt een overzicht van de Nederlandse Strepsiptera gegeven.

Smit, J. & P. Megens 2001. *Chrysis inaequalis nieuw voor de Nederlandse fauna (Hymenoptera: Chrysididae)*. – *Entomologische Berichten*, Amsterdam 61: 97-98.

Swaay, C. van, R. Ketelaar & D. Groenendijk 2001. *Dagvlinders en libellen onder de meetlat: jaarverslag 2000*. – Rapport VS2001.07, De Vlinderstichting, Wageningen. 29 p. Te bestellen bij: De Vlinderstichting, Postbus 506, 6700 AM Wageningen.

De Vlinderstichting voert sinds 1990 een monitoring van dagvlinders uit en in 1998 zijn ze ook met monitoringroutes voor libellen begonnen. Dit rapport bespreekt de resultaten uit 2000

en vergelijkt deze met voorgaande jaren. Deze vergelijking pakt voor de vlinders niet vrolijk uit: Van Swaaij et al. constateren een afname van 15 soorten en een toename van slechts vier soorten, terwijl 12 soorten stabiel blijven. Sterke afgenomen soorten zijn bijvoorbeeld de bosparelmoervlinder en het spiegeldikkopje, maar opvallend genoeg zijn ook gewone soorten als de citroenvlinder en de kleine vos sterk achteruit gegaan. Van een zeer sterke toename is sprake bij het bont zandoogje en de kleine vuurvlinder. Over trends bij libellen is na drie jaar nog niet veel te zeggen. Het lijkt echter goed te gaan met rode-lijstsoorten als de bosbeekjuffer en de groene glazenmaker. [MR]

Teunissen, D. 2001. Een Nederlandse vondst van *Pleurophorus caesus* (Coleoptera: Aphodiidae). – *Entomologische Berichten*, Amsterdam 61: 116.

Tutelaers, P. 2001. De driehoekswebspin: eindelijk gevonden. – *Natura* 98: 116-119.

Veling, K. 2000. Flora en fauna in het MER. – *Kenmerken* 7 (6): 10-13.

Verdonschot, P.F.M. 2001. Natuurlijke levensgemeenschappen van de Nederlandse binnenwateren. Deel 1, bronnen. – *Rapport AS-01 EC-LNV*.

Verdonschot, P.F.M. 2001. Natuurlijke levensgemeenschappen van de Nederlandse binnenwateren. Deel 2, beken. – *Rapport AS-02 EC-LNV*.

Nijboer, N., N. Jaarsma, P. Verdonschot, D. van der Molen, N. Geilen & J. Backx 2001. Natuurlijke levensgemeenschappen van de Nederlandse binnenwateren. Deel 3, bronnen. – *Rapport AS-03 EC-LNV*.

Beers, W.M. van & P.F.M. Verdonschot 2001. Natuurlijke levensgemeenschappen van de Nederlandse binnenwateren. Deel 4, brakke binnenwateren. – *Rapport AS-04 EC-LNV*.

Jaarsma, N.G. & P.F.M. Verdonschot 2001. Natuurlijke levensgemeenschappen van de Nederlandse binnenwateren. Deel 5, poelen. – *Rapport AS-05 EC-LNV*.

Nijboer, N. 2001. Natuurlijke levensgemeenschappen van de Nederlandse binnenwateren. Deel 6, sloten. – *Rapport AS-06 EC-LNV*.

Higler, B. 2001. Natuurlijke levensgemeenschappen van de Nederlandse binnenwateren. Deel 7, laagveenwateren. – *Rapport AS-07 EC-LNV*.

Jaarsma, N.G. & P.F.M. Verdonschot 2001. Natuurlijke levensgemeenschappen van de Nederlandse binnenwateren. Deel 8, wingaten. – *Rapport AS-08 EC-LNV*.

Molen, D.T. van der, 2001. Natuurlijke levensgemeenschappen van de Nederlandse binnenwateren. Deel 9, rijkswateren. – *Rapport AS-09 EC-LNV*.

Jaarsma, N.G. & P.F.M. Verdonschot 2001. Natuurlijke levensgemeenschappen van de Nederlandse binnenwateren. Deel 10, regionale kanalen. – *Rapport AS-10 EC-LNV*.

Aarts, H.P.A. 2001. Natuurlijke levensgemeenschappen van de Nederlandse binnenwateren. Deel 11, rijkswateren. – *Rapport AS-11 EC-LNV*.

Verdonschot, P.F.M. & S.N. Janssen 2001. Natuurlijke levensgemeenschappen van de Nederlandse binnenwateren. Deel 12, zoete duinwateren. – *Rapport AS-12 EC-LNV*.

Arts, G.H.P. 2001. Natuurlijke levensgemeenschappen van de Nederlandse binnenwateren. Deel 13, vennen. – *Rapport AS-13 EC-LNV*.

In het in 1995 verschenen Handboek Natuurdoeltypen wordt relatief weinig aandacht geschonken aan natte natuur. Dit is voor het Expertisecentrum LNV aanleiding geweest om in een serie achtergrondsdokumentatie verder in te gaan op aquatische natuurdoeltypen. Elk van de dertien delen behandelt één hoofd-watertype; bronnen, beken, wateren in het rivierengebied, brakke binnenwateren, poelen, sloten, laagveenwateren, wingaten, rijkswateren, regionale kanalen, rijkswateren, zoete duinwateren en vennen. De boekwerkjes zijn allemaal volgens hetzelfde stramien opgebouwd en behandelen achtereenvolgens ontstaan en morfologie, landschapsecologische aspecten, hoofdfactoren, typologie, bedreigingen en trends en herstel-mogelijkheden. Ter toetsing van de volledigheid en ontwikkeling van de aquatische natuurdoeltypen is een hele rij nieuwe doelsoorten aangewezen. Als gevolg hiervan is het te verwachten dat de interesse van beleidsmakers en beheerders voor macrofauna in de komende jaren zal toenemen. [VK]

Vereniging Natuurmonumenten 2001. De natuurgebieden in 2000 – Achtergronden bij het jaarverslag. – Vereniging Natuurmonumenten, 's-Graveland. 174 p. Prijs f 15,- + f 6,50 administratie- en verzendkosten. Te bestellen bij: Vereniging Natuurmonumenten, Verzendhuis Postordering, Antwoordnummer 3001, 1380 VT Weesp.

De titel van dit verslag is de nieuwe naam voor het Verslag over aankoop, beheer en externe aangelegenheden van de afzonderlijke gebieden, dat jarenlang verscheen. Het geeft een overzicht van alle ontwikkelingen in de terreinen die Natuurmonumenten in beheer heeft en van de werkzaamheden van de medewerkers van deze vereniging. Het bevat veel 'technische' informatie over aankoop, bezoekerscentra en districtscommissies. Per gebied wordt ook ingegaan op monitoringgegevens en natuurbeheer. Vogels, zoogdieren, reptielen, amfibieën, planten en dagvlinders krijgen ruime aandacht, en hier en daar komen ook libellen en sprinkhanen aan bod. Gezien de inventarisaties die EIS-Nederland voor Natuurmonumenten heeft uitgevoerd, mogen bijen zich in de toekomst wellicht ook op een plekje in dit jaarverslag verheugen. [MR]

Verheij, H. 2001. Beestjes in de spruitjes. – *Natura* 98: 211. [over pseudoschorpioenen]

Verkuijlen, S. 2000. Sprinkhanen en krekels in het Nationaal Park Veluwezoom. – Vereniging Natuurmonumenten. 51 p.

Vorst, O. 2001. Twee Aleochara-soorten nieuw voor de Nederlandse fauna (Coleoptera: Staphylinidae). – *Entomologische Berichten*, Amsterdam 61: 37-41. [met 3 verspreidingskaarten NL]

Vorst, O. & J. Huijbregts 2001. Overzicht van de wijzigingen in de lijst van de Nederlandse kevers (1987-1999) (Coleoptera). – *Entomologische Berichten*, Amsterdam 61: 80-81.

Vorst, O. & J. Huijbregts 2001. Drie ptiliiden van runderkaders nieuw voor de Nederlandse fauna (Coleoptera: Ptiliidae). – *Entomologische Berichten*, Amsterdam 61: 133-141.

Wesseling, M. 2001. Geschubd, griezelig en groots. – *Grasduinen*, september 2001: 66-69. [over pissebedden]

Wijker, A. 2001. *Libellenatlas Noord-Hollands Duinreservaat 1996-2000*. – PWN Waterleidingbedrijf, Castricum. 102 p.

Witmond, L. 2001. Een toevoeging en correctie op de Nederlandse lijst van *Urocera* (Hymenoptera: Siricidae). – *Entomologische Berichten*, Amsterdam 61: 30-32.

Wynhoff, I. 2001. *At home on foreign meadows: the reintroduction of two Maculinea butterfly species*. – Wageningen Universiteit. Proefschrift. 236 p.

Zeegers, Th., J.T. Smit & B. van Aartsen 2001. *Eerste aanvulling op de naamlijst Nederlandse sluipvliegen (Diptera: Tachinidae)*. – *Entomologische Berichten*, Amsterdam 61: 147-150.

Buitenlandse publicaties

Couvreux, J.-M. & J.-F. Godeau 2000. *Atlas des Orthoptères de la Famenne (criquets, sauterelles et grillons)*. Centre du Recherche de la Nature, des Forêts et du Bois. 300 p. Prijs 15 euro (incl verzendkosten), op rekeningnummer 210-0056069-55 van Jeunes & Nature asbl te Wavre, met vermelding van 'Atlas' en de naam en adres van de besteller. E-mail: jnasbl@hotmail.com.

Klausnitzer, B. (red.) 2001. *Verzeichnis der Archaeognatha (H. Sturm), Zygentoma (H. Sturm), Odonata (J. Müller & M. Schorr), Plecoptera (H. Reusch & A. Weinzierl), Dermaptera (D. Matzke), Mantoptera (P. Detzel & R. Ehrmann), Ensifera (P. Detzel), Caelifera (P. Detzel), Thysanoptera (G. Schliephake) und Trichoptera (B. Robert) Deutschlands*. – *Entomologische Nachrichten und Berichte*, Beiheft 6: 1-162. [*Entomofauna Germanica* 5]. Prijs DEM 33,- (excl. verzendkosten). Bestellingen bij Redaktion ENB, Postfach 202731, D-01193 Dresden of e-mail klausnitzer.col@t-online.de.

Het vijfde deel in de serie *Entomofauna Germanica*. Eerder verschenen overzichten van de kevers (band 1), Diptera (deel 2), vlinders (deel 3) en bladwespen (deel 4). Het zesde en laatste deel is voor 2002 gepland. De zes delen bij elkaar leveren een overzicht van de volledige Duitse insectenfauna. Per groep wordt een checklist gegeven, met een uitgebreide algemene bespreking.

Pollet, M. 2000. *Een gedocumenteerde Rode Lijst van de slankpootvliegen van Vlaanderen*. – *Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud* 8, Brussel. 190 p. Prijs BEF 450. Te bestellen bij: Bibliotheek Instituut voor Natuurbehoud, Kliniekstraat 25, B-1070 Brussel, België.

De aandacht voor slankpootvliegen (Dolichopodidae) kwam in België pas in de jaren 1980 op gang. Het werk van Henk Meuffels aan de Nederlandse soorten was hierbij een grote stimulans. Inmiddels zijn 295 soorten bekend uit België (waarvan 260 uit Vlaanderen) en is een grote hoeveelheid faunistische en ecologische informatie verzameld.

Op de rode lijst zijn soorten geplaatst die sterk achteruit zijn gegaan en/of zeldzaam zijn. Voor de trendanalyse zijn de gegevens van 223.205 slankpootvliegen verwerkt. De ecologie van de soorten is gekarakteriseerd met behulp van 10.472 gegevens met een specifieke habitatcodering. De trends zijn bepaald aan de hand van een vergelijking van de procentuele aantallen atlashokken in de perioden voor en na 1980.

Van de 260 Vlaamse soorten blijken er 22 'Uitgestorven in Vlaanderen', 10 'Met uitsterven bedreigd', 14 'Bedreigd', 16 'Kwetsbaar', 86 'Zeldzaam', 39 'Onvoldoende gekend' en 73 'Momenteel niet bedreigd'. Hiermee komen 148 soorten op de rode lijst van Vlaanderen. Van 95 van deze soorten wordt informatie gegeven over determinatiewerken, voorkomen, bedreiging, ecologie en bescherming. Van alle soorten zijn verspreidingskaarten van heel België opgenomen.

In een apart hoofdstuk gaat Pollet in op bedreigde habitats van slankpootvliegen. De fauna van slikken en schorren blijkt met 68% rode-lijstsoorten het sterkst bedreigd. Dit betreft vrijwel uitsluitend soorten die aangewezen zijn op deze habitat.

Het boek wordt afgesloten met enkele kleurenfoto's van slankpootvliegen, biotopen en bemonsteringstechnieken. [MR]

Thorens, P. & A. Nadig 1997. *Atlas de distribution des orthoptères de Suisse*. – *Documenta Faunistica Helvetica* 16: 236 p. Centre Suisse de Cartographie de la Faune, Pro Natura, Neuchâtel.

Coray, A. & P. Thorens 2001. *Heuschrecken der Schweiz: Bestimmungsschlüssel*. – *Fauna Helvetica* 5: 236. Centre Suisse de Cartographie de la Faune, Schweizerische Entomologische Gesellschaft, Neuchâtel.

Deze twee boeken vormen een belangrijke aanvulling op de kennis van de Midden-Europese sprinkhanen. De atlas geeft een verspreidingskaart per soort, met veel informatie over biotopen, biologie en bedreigingsgraad. De determinatietabel is van prachtige originele tekeningen voorzien. Het is goed om te zien dat in sommige gevallen illustraties uit het Nederlandse sprinkhanenboek als inspiratiebron hebben gediend. De boeken zijn meertalig, de atlas in het Frans en Duits en de sleutel zelfs in het Frans, Duits en Italiaans.

Warchalowski, A., 2000. *Chrysomelidae, Stonkowate*. *Czesc VII*. – *Fauna Polski Tom 22*. Polski Akademia Nauk, Museum i Instytut Zoologii, Warszawa. 357 pp. Prijs: ongeveer 30 Euro.

Petitpierre, E., 2000. *Chrysomelidae I*. – *Fauna Iberica Vol. 13*. Museo Nacional de Ciencias Naturales, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Madrid. 521 pp. Prijs: ongeveer 55 Euro.

Een einde en een begin... Onlangs zijn er twee belangrijke determinatiewerken over bladkevers (Coleoptera: Chrysomelidae) verschenen. Het laatste deel over Chrysomelidae in de serie *Fauna Polski* en het eerste deel over Chrysomelidae van de *Fauna Iberica*. Twee heel verschillende boeken die ik achtereenvolgend zal bespreken.

Band 22 van de serie *Fauna Polski* is het zevende en daarmee laatste deel over de Chrysomelidae. De auteur, Andrzej Warchalowski, heeft hiermee een belangrijk standaardwerk geleverd dat, omdat het in het Pools geschreven is, waarschijnlijk maar beperkt gebruikt zal worden. Dat is jammer omdat Warchalowski veel aandacht besteedt aan de verspreiding van de soorten. Van vrijwel alle besproken soorten zijn areaalkaarten van het Europese deel van het areaal weergegeven.

In dit zevende deel worden de resterende genera van de Alticinae behandeld (*Sphaeroderma* tot en met *Psylliodes*) en de subfamilies Hispinae en Cassidinae. De soorten worden op dezelfde wijze behandeld als in de eerdere delen van deze auteur: tabellen tot de soorten, per soort achtereenvolgend synoniemen, beschrijving van de morfologie, biologische bijzonderheden en verspreiding. Van ieder genus wordt een soort

afgebeeld. Deze afbeeldingen zijn van de auteur of ontleend aan andere boeken (bijv. van Doguet en van Brovdij). Verder veel afbeeldingen van aedeagi en spermateca's.

In deze band worden tevens de onvermijdelijke errata van de eerste zes banden weergegeven. Dat valt overigens wel mee: het betreft slechts zes bladzijden.

Het boek wordt afgesloten met een literatuurlijst die betrekking heeft op de hele serie. Telkens wordt aangegeven op welke band een bepaalde referentie betrekking heeft. Deze literatuurlijst beslaat maar liefst 143 bladzijden!

Als ik de hele serie zo overzie dan valt op dat Warchalowski de gedegen aanpak in alle banden heeft volgehouden. De inhoud is daarmee in alle banden van dezelfde kwaliteit. De uitvoering van de boeken is wel veranderd. Het eerste deel, dat in 1985 verscheen, was gedrukt op zeer slecht en geel papier en was een paperback-uitvoering. Het laatste deel is op fraai glad en wit papier gedrukt, is gebonden en heeft een harde kaft.

Bij elkaar is het een serie boeken met nuttige informatie die beschouwd kan worden als een aanvulling op het standaardwerk 'Die Käfer Mitteleuropas'. Het zal duidelijk zijn dat er in deze zeven delen (totaal ruim 2000 bladzijden) veel meer geboden wordt dan in 'Die Käfer Mitteleuropas' (Chrysomelidae behandeld in ruim 300 bladzijden in band 9, 14 en 15). De taal blijft echter een probleem bij dit Poolse werk. En, omdat alle Poolse soorten ook met 'Die Käfer Mitteleuropas' gedetermineerd kunnen worden, zal het werk van Warchalowski waarschijnlijk slechts gebruikt gaan worden door een beperkt aantal gespecialiseerde keveronderzoekers.

Naar verwachting is dat geheel anders met het eerste bladkeverdeel van de serie Fauna Iberica. Van dit deel van Europa (het Iberisch schiereiland en de Balearen) ontbrak tot nu toe een determinatiewerk voor Chrysomelidae. Voor het determineren van Ibero-Balearische bladkevers waren we aangewezen op losse tabellen, zoals bijvoorbeeld die van Codina Padilla, Baguena of Cobos. Nu is dat niet meer nodig. Er ligt een prachtig uitgevoerd determinatieboek, van de hand van de bekende Spaanse bladkeverkenner Eduard Petitpierre, voor de subfamilies Orsodacninae, Zeugophorinae, Donaciinae, Crio-

cerinae, Clytrinae, Cryptocephalinae en Lamprosomatinae. Het boek is gedrukt op goed papier en gebonden. De fraaie afbeeldingen van habitus en aedeagus van vrijwel alle soorten zijn gemaakt door de wetenschappelijke illustrator Eduardo Saiz Alonso.

Het boek, geschreven in het Spaans, begint met een aantal inleidende hoofdstukken waarin achtereenvolgend de systematische plaats van de Chrysomelidae beschreven wordt, de morfologie van de adulten, de morfologie van de larven, de biologie en iets over het verzamelen en conserveren. Leuk vond ik een stuk waarin schadelijke en nuttige soorten behandeld werden. Sommige van de schadelijke soorten zullen misschien ooit nog eens problemen bij ons gaan veroorzaken, zoals *Xanthogaleruca luteola* die nu in zuidelijke delen van Europa een groot probleem vormt in de iepenbestanden. Andere soorten zullen mogelijk altijd voor ons heel bijzonder blijven zoals bijvoorbeeld *Cassida deflorata* die in Spanje erg schadelijk is in de artisjokkenteelt.

Vervolgens komt het systematische deel waarin tabellen voor de adulten van de genoemde subfamilies gegeven worden. Van iedere soort een uitgebreide beschrijving, een beschrijving van de verspreiding en informatie over de biologie.

Als bijlage is een geannoteerde naamlijst opgenomen waarin naast de gangbare namen ook de synoniemen zijn opgenomen. De annotaties hebben betrekking op de nomenclatuur.

Het boek eindigt met zes bladzijden met kleurenfoto's. Een deel van die foto's is helaas dermate onscherp dat ik me afvraag wat de reden geweest moet zijn om die foto's op te nemen.

In dit eerste bladkeverdeel van deze serie wordt ongeveer een kwart van de geschatte 800 soorten van het Ibero-Balearisch gebied behandeld. Het is op dit moment niet duidelijk wanneer de volgende delen gaan verschijnen. Laten we hopen dat dat niet al te lang gaat duren. In de onderfamilie Chrysomelinae bijvoorbeeld, zitten nogal wat genera waarvan de Iberische soorten nog steeds problemen geven (denk maar aan *Timarcha* en *Cyrtonus*). [RB]

Bureau EIS-Nederland

Bereikbaarheid bureau en medewerkers

Bureau EIS-Nederland (ma-do)

telefoon 071-5687670

e-mail eis@naturalis.nnm.nl

Peter van Helsdingen (geen vaste dagen)

telefoon 071-5687413

e-mail helsdingen@naturalis.nnm.nl

Vincent Kalkman (geen vaste dagen)

telefoon 071-5687413

e-mail kalkman@naturalis.nnm.nl

Roy Kleukers (ma, di, wo)

telefoon 071-5687578

e-mail kleukers@naturalis.nnm.nl

André van Loon (di, wo, (do))

telefoon 071-5687670

e-mail loona@naturalis.nnm.nl

Menno Reemer (ma t/m vrij)

telefoon 071-5687594

e-mail reemer@naturalis.nnm.nl

John Smit (ma-di)

telefoon 071-5687594

e-mail smitj@naturalis.nnm.nl